

Mindre bidrag

NOGLE BRIX-KONJEKTURER TIL AMBROSIUS STUB

I sin sidste bog: *Ambrosius Stub* (1960) har nylig avdøde professor Hans Brix fremsat en lang række forslag til nylæsninger av – som han opfatter dem – uklare eller meningsforstyrrende steder i Stubs digte der som bekendt ikke foreligger i versioner godkendte av forfatteren selv. I sig selv er det angribeligt at foreslå konjekturen uden at gøre forsøg på at underbygge lectio difficilior, ikke mindst hvor det drejer sig om trykte kilder hvor man ikke som for håndskrifers vedkommende kan støtte forslagene med henvisninger til skriverfejl, palæografiske særtræk o. l., men her til kommer at Brix' 'forbedringer' kun for en ringe del er overbevisende, og det gælder gennemgående de mindre væsentlige; flere er ligegyldige eller overflødige, og adskillige er direkte fejlagtige og stødende. Desværre var det at frygte at de skulle vinde indpas takket være Brix' store autoritet, og det er også sket idet Henning Fønsmark i en lige udkommet samlet udgave av Stubs digte (Reitzels billigserie nr. 78, 1961) blankt har akcepteret størsteparten av de Brixske konjekturen og indføjet dem i teksten.

Fønsmark omtaler Brix' monografi som en »for Stub-forskningen fuldkommen banebrydende bog«, og i en anmeldelse av Fønsmarks udgave i *Information* (19/12 1961) kalder Torben Brostrøm den »et skelsættende værk«. Den flg. undersøgelse er at betragte som et bidrag til en revision av denne opfattelse.

Brostrøm bemærker i samme anmeldelse at »den gamle muntre moralist fremtræder i korrekt klædebon – lige anvendelig som folkelæsning og studieobjekt«. En og anden vil dog sikkert betvivle at korreksede digte er egnede som folkelæsning, og det må også med beklagelse fastslås at Fønsmarks udgave – sine mange gode sider til trods – ikke har overflødiggjort Barfods forbilledlige udgave til studiebrug, ikke fordi der er indsat konjekturen, men fordi udgiveren desuden retter i teksten uden at gøre opmærksom på det, og ikke optrykker hele variantapparatet.

En betragtning av Brix' behandling (s. 105–06) av en av Stubs mindre arier (Barfod nr. 68) gir nøglen til forståelse av denne mesteranalytikers til tider forbløffende letsindighed og suffisance. Arien har kun ni linjer hvorav den sidste ikke rimer, og anføres her:

Græm dig aldrig, thi det svier,
Uven griner ad din Vee;
Spar ey heller, saa du gnier,
Thi deraf vil Arving lee.
Uven seer dig helst i Nøden,
Arving ønsker dig kun Døden;

Vær da vel tilmode,
 Gjør dig selv tilgode,
 Lev og lee dem begge ud.

I den »er en linje gaaet tabt, hvilket aldrig er bemærket«! Brix har den grandiose dristighed som 'tabt' syvende linje at foreslå det Griffenfeldske »Bistand finder du hos Gud«, rimende på slutlinjen »Lev og lee dem begge ud«, hvad der er fuldstændig malplaceret da de ni linjer har et rent verdsligt indhold (der genfindes med et lign. ordvalg 54,5), men det interessante er *udgangspunktet*: det urimede slutvers. »Stub gennemrimede altid sine vers«, er den vigtigste av Brix' præmisser (fremhævelsen ikke hans); men en »Betænkning over Tiden« (Barfod nr. 66) mangler også et rim – hvad der ikke forhindrer Brix i under gennemgangen av det ene stykke at lade som om det andet ikke eksisterer og vice versa. Nr. 66 lyder:

Hver Time er forgyldt, og Viiseren tillige;
 Du Jord-Klimp, hør engang, hvad Guldet her vil sige.
 Den gyldne Time gik, men kommer aldrig meer;
 Blev denne Sandhed nu engang til Hierte tagen,
 Saa merkte vi tilgavns, hvad Klokken den var slagen.

Altså ikke rim på vers 3. Brix har også her et umuligt suppleringsforslag (s. 104, se noten til nr. 66 i Fonsmarks udg.). Fonsmark nøjes dog med at forsyne de to kønne strofer med tre generende streger.

Alligevel står Brix uforstående overfor »et par ukorrekte rim«: Dyden ∞ Tiden og Aand ∞ kand i rosenknop-arien (nr. 44), 4. og sidste strofe, »som er usædvanlige hos den strengt korrekte Stub« (s. 63). Fremdeles hedder det s. 68 om nr. 95 (»Fødes, Græde . .«): »Med rimene kniber det hele vejen (..) – i de to sidste vers gaar det galt. Der er sten og torne undervejs«! Stub er vitterlig gennemgående en meget korrekt og smidig rimkunstner, men han er ikke *strengt* korrekt; mens de nævnte halvrim vistnok er enestående (Vugge ∞ Skygge nr. 95, 6. strofe, kan være efter svensk), er øjerim overordentlig almindelige, ikke mindst av typen see ∞ Billede (som er gængs i tiden). Om rimet Deylighed ∞ Munterhed i nr. 44 siger Brix at det »er ikke godt, men har paralleller« (s. 64). Men som han godt indser for halvrimenes vedkommende: »de kan ikke rettes; man undrer sig over dem«! Desværre har denne erkendelse ikke udstrakt sig til også at omfatte de tilfælde av *identiske* rim og andre tilsyneladende umotiverede gentagelser der forekommer hos Stub, således foruden de nf. omtalte to gange »Piil« i nr. 51 i rosenknop-ariens 1. strofe:

4. Naturen har nedlagt
5. Hos dig al Konst og *Pragt*.

8. Om ey en ziirlig Dragt
9. Indtager meer end *Pragt*;

Denne uregelmæssighed vil Brix også ha ryddet av vejen. Som det gælder for nr. 51 (»I vers 3 svigter rimdannelsen, hvilket med sikkerhed (!) viser, at en fejl foreligger« (s. 56)), opfattes den uden videre som en »restaurering« (s. 63), og det er klart at enten må man fjerne begge 'fejl' eller ingen av dem da tilfældene er ganske analoge.

De to gange »Pragt« støttes imidlertid også av to tilfælde av identisk gentagelse indenfor samme arie: i den omtvistede 1. strofe står 6. De fiine farved' *Blade* / . . 10. De *Blade* gjør saa mange, og næstsidste strofe har: 6. Alt, hvad man *deyligt* finder: / De rosenrøde Kinder, / Den Mund, den *Deylighed*. Om det sidste eks. bemærker Brix s. 64 at »Stub ikke (ville) begaa den matte gentagelse »deylig – Deylighed«. Der har muligvis staaet »Herlighed«, som han tit bruger, saaledes i vers 2: »Din Herlighed forgaaer«. Ogsaa her er man usikker«. Det er avgjort et dårligt forslag (som heller ikke er fulgt av Fonsmark). »Deylighed« er apposition til »Mund« hvad 'herlighed' ikke kan være (man kan tale om *en* dejlighed in concreto, men ikke tilsvarende om en herlighed). Stub kunne faktisk, som man ser, begå forskellige 'matte gentagelser', men hvor matte de er, kan vel diskuteres: hvor de forekommer, er helhedsindtrykket på ingen måde upoetisk. Det samme kan man ikke påstå om Brix' mange 'forbedringer'.

Mens der kun findes identisk gentaget rimord to gange hos Stub (nr. 51 »Piil« og 44 »Pragt«), frembyder hans digte udover de allerede nævnte yderligere eksempler på gentagelser av forskellig 'uregelmæssig' art (sml. også nf. om »Stoltheds« i nr. 51), jf. nr. 18, str. 73°:

Ledsag mig, til jeg qvæder
I lange *hvide* Klæder;
Saa er du evig bliid,
Jeg evig reen og *hviid*.

Det er jo slemt; men det står ikke meget bedre til i nr. 75 (sml. hermed 34,1 og 35,3) der kun består av disse fire vers:

Verden er et Flyve-Sand;
Sandet blinder os vort Øye,
Sandet volder Foden Møyc,
Til vi naaer det faste Land.

Endelig har nr. 36:

1to Oprigtig Dyd! din Klippe
2to Oprigtig Dyd! dit Minde

Det sidste »Oprigtig Dyd!« er en variant fra et hs. der andetsteds av Brix (som det synes, med rette) er foreslået indsat for trykkenes »Elskværdighed!« (se noten i Fonsmarks udg.). Men i monografien skal alle de 'ureg-

lementerede' gentagelser Brix kan få øje på bortryddes, og han foreslår her i stedet ændringen: »Elskværdig Dyd!« Det er dog blevet Fonsmark for meget; han har bevaret hs.-varianten og indvender mod Brix at »parallellell mellem 10. linjerne i v. 1 og 2 formodentlig er en tilsigtet stilfigur«! Mon ikke utilsigtede figurer præger en forfatters stil fuldt så vel som tilsigtede?

Det skulle således på baggrund af det samlede indtryk av en række, ikke egentlig upoetiske, asymmetrier i Stubs forfatterskab synes mere nærliggende at la uregelmæssighederne *støtte* hinanden, og ta til efterretning at således skrev Stub nu engang – ikke altid helt 'korrekt' hvis man med dette ord mener formskærerigtigt, til tider lidt kejtet, men aldrig uden ynde. Kan der tillige i de enkelte tilfælde findes *andre* argumenter for at bevare lectio difficilior, hør denne betragtes som uantastelig. (Det udelukker naturligvis ikke at man her og der indsætter en *variant*).

Det vil i så henseende være lærerigt at analysere Brix' gennemgang av nr. 44 (s. 61 ff) og følge hans argumentation punkt for punkt. Han begynder med at anfægte vers 4–5 i str. 1 (anført of. og nf.) idet »dette, at *Naturen* skulle nedlægge *Konst* i sin udførelse af rosen synes mindre betænksomt« (fremhævelserne av Brix). Det er selvfølgelig mindre betænksomt sagt av Brix der vel ikke kan ha været uvidende om at kunst betyder 'kunnen, evne', og ikke nogen modsætning til natur, jf. at hos Tullin (En Maji Dag 21⁵) betyder larkens »kunstig blandet Melodie« dens kunstfærdige, kunstnerisk udførte melodi. Til overmål tituleres rosenknoppen 2¹⁰ »*Naturens mesterstykke*«! Dette udtryk er diskret oversat av Brix og har følgelig fået lov at blive stående i Fonsmarks udg., men for en sikkerheds skyld må vi hellere nævne at i alt fald 'mesterstykke' findes andetsteds hos Stub, ganske vist uden 'naturens', nemlig i den bekendte salme (nr. 29) der begynder: Uforsagt, hvordan min Lykke / End i Verden blive maae, / Det er dog et *Mesterstykke* / Som jeg aldrig pønser paa. Men konceptionen »*Naturen* har nedlagt ..« findes med et lignende sprogligt udtryk i nr. 49, 1⁹ 10: Den største Deilighed, med Dyd og høy Forstand, / *Naturen dannede* til Kierlighed og Mand; og 2⁹: *Naturen* gav hvert Kiøn sin elske-Lyst og Lov. – Slår man op i Ordbog over det danske Sprog under mesterværk, vil man finde »et Naturens Mesterværk« anvendt av J. L. Heiberg og fru Gyllembourg om hhv. et sjældent dyr og en mand, og disse eksempler kan uden besvær suppleres: i Chr. Falsters satire Verden som et Dollhus mener en modelaps at han »af *Naturen* er / et Kunst- og *Mesterstykke*« (cit. efter Billeskov Jansen: Danmarks Digtekunst 2,64); hos Paludan-Müller kaldes i Adam Homo, 2. sang, skrædderkonen Stine »*Mesterværket* af *Naturen*« (Rubows udg. 1,110); og i Karen Blixens fortælling Den gamle vandrende Ridder (Syv fantastiske Fortællinger s. 96) benævnes en ung pige »det største Naturens Mesterværk«.

Brix' andet og vigtigste argument er at der »ved disse to linjer (: (4–)5) er (..) den hage, at de bryder strofens finesse: at dens første linje skal gentages som 5. og 13. I flere tilfælde kan der være lidt vaklen (!) i for-

men (∴: denne specielle strofeform) hos Stub, især vel nok de ældste. Men her er af digtets 4 strofer de fire (∴: tre) sidste omtrent regulære, kun i vers 3 er en mindre forskydning« (s. 61). I den første strofe der altså »er i uorden« (s. 60):

1. Du deylig Rosen-Knop!
Lad mig dig ret betragte;
Hver Mand maae dig jo agte:
Naturen har nedlagt
5. Hos dig al Konst og Pragt.
-
13. Du deylig Rosenknop.

ønsker Brix i stedet for de tre »ødelagte linjer« indsat: »Og paa din Skiønhed agte, / Naar du dig lukker op, / Du deylig Rosenknop.« »Knoppen ses jo først, senere fuldt udsprungen, og siden visnende« (s. 63). Det er ufatte- ligt at man har taget dette forslag alvorligt, men det er indsat i Fonsmarks udgave!

Vi vil et øjeblik opholde os ved strofeform-argumentet. Brix må jo vedgå at stroferne i digtet kun er omtrent 'regulære'. Skematiseret tar det sig ud som følger (idet = betegner ordret overensstemmelse, — var- rieret gentagelse):

- I. 1 = 13
- II. 1 — 5 = 13
- III. 1 = 4 — 12
5 = 13
- IV. 1 = 5 — 13

Brix' 'forbedring' ændrer altså intet ved den omstændighed at ariens stro- fer er og blir inkongruente på dette punkt. Hvordan forholder det sig nu med de andre stykker hvor samme strofe benyttes? *Nr. 22* har I, III–V. 1 = 5 = 13, II, VI. 1 = 13 — 5; *nr. 43*: I. 1 — 5 — 13, II. 1 = 5 — 13, III. 1 = 5 = 13, IV. 1 = 13 — 5; *nr. 56*: I–II. 1 = 5 = 13, III. 1 — 5 — 13; men *nr. 36* har kun 1 = 5: I. 1 + 5 Jeg har kun Dyden kiær — 13 Til Glædens roelig Top, II. 1 + 5 Saa staaer en ædel Siel — 13 Du est mig eene kiær. Således også *nr. 96* i Fonsmarks udg. (kun én strofe). 1 + 5 I Dyder bandt min Siæl — 13 I hendes Skaal staar grøn. Denne undersøgelse synes at virke til gunst for bevaring av status quo, og taler i hvert fald ikke i synderlig grad imod den overleverede »skam- ferede form af første vers« (s. 63).

Brix bemærker videre med den ham egne uoverlagthed at »indholdet om *kunst* og *pragt* hos den beskedne rosenknop (er) en taabelig- hed(!)« (s. 63, to første fremhævelser av Brix). Her må for den første an- føres at der ingen steder siges noget om at rosenknoppen er beskeden! Ikke engang *ordene* »en ziirlig Dragt« tillader at tale om 'beskedenhed', og pigen hvem rosen er et billede på skildres ikke som nogen særlig be-

skeden skabning, men tværtom som et rigtigt pragtstykke. Forskellen mellem en sirlig dragt og pragt er en forskel mellem to *forskellige* former for *skønhed*, og arien er en allegori over skønhedens forgængelighed. I samme forbindelse hedder det hos Brix s. 63 at rosen i nr. 44, modsat nr. 45, er »fremhævet i sirlig dragt – fremfor hvad der straalere i hovmod«. Denne ejendommelige opfattelse (udhævet i cit.) må skyldes at Brix har oversat at der mellem linje 5 og 8 står:

6. De fiine farved' Blade

7. Os i Uvished lade

Om ey...

Det er mærkeligt at se denne uvished blive til vished. Er det mon fordi Brix ubevidst har opfatte l. 8–9: Om ey en ziirlig Dragt / Indtager meer end Pragt i analogi med nr. 45, 1¹⁻²: Skal Dahllens Lillie af Foragt / Ey agtes Rosen liig?, dvs. tillagt »ey« et negativt indhold også i nr. 44? Men det er her naturligvis den fakultative nægtelse der av og til forekommer efter visse udtryk for frygt og tvivl samt nægtelse og hindring (se ODS »ikke« 11.2) og »ej« 1.4); fænomenet er alm. i det 18. århundredes sprog), og som kan udelades uden at betydningen ændres. – Uvisheden har derimod Vilhelm Andersen set meget fint (Ill. dansk Litteraturhistorie 2,215):

»Imod denne Smag fra Enevældens første Tid, hvorefter Pragt er det samme som Skønhed, vender Stub sig og spørger paa sin Maade (.), om ikke det skønne tværtimod er det simple og naturlige, og lader Spørgsmaalet, *skønt han selv er uvis om Svaret*, paa den nydeligste Maade besvare sig selv med det duftige og aandige Billede af den yndige Blomst«.

Modsætningen ziirlig Dragt : Pragt kan hvad idéindholdet angår kun udlægges som Vilh. Andersen gør, men det er vigtigt man ikke opfatter den som en modsætning mellem den 'naturlige' rose og noget andet og prangende; den tilhører rimeligvis *rosen selv*. I nr. 45 tales der da også om »Purpur Pragt«, og sædvanligvis har rosen lignende insignier i poesi. (Brix har ikke set en fælde her, se cit. of.) Den dubiøse modsætning opfattes mest tvangsfrit som en modstilling av den *samme* rose som knop og som fuldt udsprungen. Digteren funderer med andre ord et øjeblik over hvad der er smukkest, rosenknoppen i en »ziirlig Dragt« hvis »fiine farved' Blade (.) gjør saa mange / Smaa Labyrinthers Gange«, eller den udsprungne rose »i ald sin Purpur Pragt« (45, 13). At det er knoppen i begyndende udfoldelse han *ser*, viser billedet, jf. også strofens slutlinje: »Du deylig Rosenknop!«, og det er derfor forkert når Brix s. 63 bemærker at »Knoppen ses jo først, senere fuldt udsprungen«. Den ses faktisk ikke fuldt udsprungen. – »Os i Uvished lade« kan da simpelthen være et digterisk udtryk for det umulige i på én gang at beskue – og drage en sammenligning mellem – den samme blomst som knop og udsprungen! Kun derved blir det muligt at forstå linjerne: Naturen har nedlagt / Hos dig al Konst og Pragt – thi knoppen har jo blot *endnu ikke* åbenbaret *al* sin 'kunst og pragt'. Det forvirrende i digtets 1. strofe består

altså alene i de to gange »Pragt«, og det bør man, som vi har set, ikke la sig forvirre av.

Brix' opfattelse av de »slette« vers 4–5 som »tydeligt gjort paa grundlag af de følgende, linje 8 og 9, for at dække lakunen« (s. 62) er også besynderlig; på den ene side hævder han jo at de strider mod disse linjer, men samtidig skal de være »gjort paa grundlag af« dem! Det er svært at se meningen med dette ræsonnement.

Imidlertid er det ikke engang gørligt at indpasse de Brixske linjer i ariens struktur, alt andet lige. Digtet består av 3 situationer med oplevelsespræg: digteren med den friske rosenknop (1), med den visnede blomst (2), og kaldende på pigen (3). Sidste strofe er morale. Mellem situationerne (1) og (2–3) er der en poetisk tidsforskel på et døgn, jf. 2²: »I gaar saae jeg med Glæde / Dig paa dit Torne-Sæde« og 2¹²⁻¹³: »I Gaar du blomstrede, / I Dag du visnede.« Den til grund liggende 'oplevelse' kan skitseres således: digteren har i en have fundet en smuk rosenknop og plukket den (»Jeg brød dig af«, 2⁴), og derefter glemt den; dagen efter finder han den visnet (»men see! / I Dag du visnede«, 2⁴⁻⁵). Sat i relation til dette indhold blir den tanke at han skulle vente på at knoppen lukker sig op, for imens at agte på dens skønhed, ganske simpelt absurd.

Som et kuriosum kan anføres at i A. Arnholtz, K. Clausen og Finn Vidør: Festsange (Engstrøm og Sødrings musikforlag) findes en 'forbedret' udgave av Stubs arie hvori 1. strofens vers 4–5 lyder: »naar Sol dig lukker op, / du dejlig Rosen-Knop!« Om der er nogen forbindelse mellem denne version og Brix' forslag, vides ikke.

Om Stubs bekendte 'latterarie' (Barfod nr. 51) siger Brix i sin gennemgang (s. 55 f) at »her findes tre betydelige fejl, der skæmmes« (s. 56). De er alle 'rettet' av Fonsmark efter Brix' forslag. Den første skulle være i 3. strofe:

Jeg leer af Hykle-Smiil,
Som har sin skjulte Piil;
Mit Bryst har Troskab inde,
Paa den skal ingen finde,
Hvor Falskhed skiød sin Piil.

hvor Brix vil ha det første »Piil« erstattet med »Stiil«, opfattet som 'sigte' eller 'betydning' (også døbt i ordbadet »snit, facon, art, mening, karakter«). Herimod er blot at indvende at Stiil ville indebære en flad tautologi idet det vist turde anses for givet at »Hykle-Smiil« har »sin skjulte« betydning osv. Den slags billig fyldekalk bruges ikke av Stub, og rettelser er lige stødende for digter og læser. Hvor megen vægt man skal lægge på de to gange »Piil« (som Brix uden videre opfatter som »bevis for, at der er fejl i teksten«!), er der talt om. Den skjulte pil er sikkert det dårlige eksempels magt, jf. Brix: »Som i det foregaende vers siges, at Stub er uimodtagelig for de andre hofsinders slette noder«; smilene er rettet mod herren, pilene mod tjeneren ∴ Stub, som det fremgår av strofens to sid-

ste linjer. Hvor traditionel konceptionen end er, så er det dog et digterisk udtryk, og at Stub kan ha brugt det, borger nr. 21, str. 3⁵⁻⁶ for: Spar kuns *Beskyldnings Piile-Skud*, / Du kan mig ey et Haar beskade. Disse linjer minder påfaldende om den gennemgåede strofes to første, og endnu en parallel, både i billede og *placering*, synes samme digts strofe 6¹⁻³ at være: Jeg leer af (..) Mynt i krummet Haand; / *Lad gylden Kugler støbes*. Brix' »Sønne» (s: Chr. Stub) har ikke forstaaet linjen og derfor indsat det forkerte *Piil*« bør man læse velvilligt uopmærksom henover. (Skulle man endelig rette – hvad man ikke skal – måtte det være i strofens *sidste* vers, men det har også en pendant i 19, 1⁴ »Dødens Piil«). – Ordet 'stil' findes i øvrigt ikke hos Stub.

Den anden »betydelige fejl« findes efter Brix' mening i 6. strofes 1. vers: Jeg leer af *Stoltheds Aand*, / Og Mynt i krummet Haand; hvori burde indsættes *Lumskheds*. Brix opfatter – rigtigt – »Mynt i krummet Haand« som supplikantens fordægtigt fremrakte bestikkelse hvad der fremgår av en passage i Løvenørn-sørgedigtet (nr. 62), som påvist av Brix selv. Det pågældende sted lyder:

Du sulten Giærrighed, du Sukkers Marqvetenter!
Som gaber efter Guld, og samler dig Talenter,
Jeg veed vel at du est af Riiget smukt forviist,
Men roes ey, at du her med Løvenørn hast spiist.
Om nogen frister Dig, jeg veed du rundt bekiender,
At Løvenørn ey hialp paa de *contracte* Hænder,
At du blev ingen tiid hos denne Herre fyldt,
Der aabned aldrig en suppliqu, som var forgyldt.

(Originalens version, mens Chr. Stub har: At Manden vidste ey at hielpe *krumme* Hænder). – »Men heri er ikke noget, – siger Brix s. 57 – der kan kaldes *Stoltheds Aand*. Desuden er i det forrige vers anvendt udtrykket *Stoltheds Trods og Magt*« (1. og 3. fremhævelse ikke av Brix) hvilket derfor skulle gøres overflødig i en ny strofe. Men der er ikke det mindste i vejen for, uden hensyn til de to gange »Stoltheds« (hvorom henvises til diskussionen of.), at opfatte 6¹ som en simpel modsætning til 6²: Jeg ler ad både de stolte og de krybende når de kommer med deres bestikkelser, »*Min Pligt kan ikke kjøbes*« (6⁴) hverken *fra oven* eller *fra neden*. Dette er tilmed sandsynliggjort av at de to vers er forbundet med konjunktionen 'og'; havde der stået et gentagende 'af' som i str. 2, 4 og 5, kunne der være mening i Brix' første indvending. – Ydermere står *lumskhed* højst uheldigt til sidste vers' »Til *Ondskabs* Aag og Baand.« Havde Brix citeret hele strofen, kunne han ikke umiddelbart efter ha skrevet: »Stub lader sig ikke købe med mønt til at gaa den lumskes ærinde som forræder mod sin herre« (s. 57).

Som den tredje rettelse foreslår Brix i digtets 4. strofes sidste vers at ændre »Med« til *Ved*: Jeg har min Roe, jeg mættes, / Hvor Rang og Rigdom trættes / *Med* kostbar Viin og Mad. Denne rettelse kan kun forsva-

res hvis »trættes« (som Brix mener) betyder *skændes* (»det synes puerilt at laste traktementet«) hvorav nødvendigt følger at »Roe« blir synonymt med 'fred' (»Han har madro«, siger Brix). Men hvis det opfattes som 'besværet, kedet', er det ligegyldigt om der står *Med* eller *Ved*. Da strofen er bygget over en modstilling, kan Roe i så fald ikke så godt betyde fred o. l., men bør snarere udlæses som ODS' artikel »Ro« 5): »glæde; fornøjelse; adspredelse; morskab« – underforstået hos Stub: ikke støjende, men jævnt og fordringsløst (»Jeg lever jævnt fornøyet«, 37, str. 11). Betydningen findes i samtidens sprog (ODS citerer Moth og Brorson) – mens indflydelse fra svensk nok ikke er tænkelig – og synes rimelig her; muligvis findes den også andetsteds hos Stub, nemlig i Chrambambuli-visen (nr. 55), strofe 1:

Lad Krig fornøye Potentater,
Lad Helte vinde Seyers Krands,
Lad Bytte muntre troe Soldater,
Lad Kroner vinde tifold Glands;
Min *Roe* er mig et Monarchi,
Der flyder med Chrambambuli.

Og i nr. 61, »Til Kong Friderichs Geburtzdag«, recitativet:

Vor Lykke trodser mange Riger,
Hvis Flor ey nær saa herlig stiger:
Lad faa end have *gylden Roe*,
Lad Kunster gjøre nogles Lykke,

hvor udtrykket »gylden Roe« må formodes at dække over 'rigdom der muliggør fornøjelser'. – Endelig i »En Drikke-Skaal«, nr. 78:

Vi drikker vort Øll med Fred og *Roe*,
og *glad* med Glaset lirke;
.....
Skam faae den som Lauget svikker,
Og ey *lystig* drikker!

At der står »Fred og Roe« er vel ikke noget argument for synonymi når strofen som helhed er præget af ord der betegner morskab. – En anden bibetydning af 'ro' findes i adjektivet »roelig« i nr. 32, 3¹⁰ og 36, 1¹³ der her betyder 'urokkelig'.

Endelig vil Brix (s. 58) – stadig i nr. 51 – ha kommaet slettet mellem 2. strofes første og andet vers: Jeg leer af Snik og Snak, / Af lumpen Slader-Pak; – »idet Slader-Pak danner genitiv til Snik og Snak«; dette er selvfølgelig muligt rent sprogligt (omend det falder klodset og u-Stubsk), men synes ingen god idé når man sammenholder 2¹⁻² med 4¹⁻²: Jeg leer af giftig Had, / Af Avinds visne Rad; og 5¹⁻²: Jeg leer af al Foragt, / Af Stoltheds Trods og Magt. Av uransagelige grunde er disse kommaer af Fonsmark ændret til punktummer.

Til slut skal knyttes et par bemærkninger til det af Brix i gennemgan-

gen av nr. 95 så hårdt medtagne ord *Lob* = løb (s. 67 ff: det »fatale«, »fortvivlede«, »velsignede »Lob«!). Denne form er ikke nødvendigvis, som man fristes til at tro Brix mener, et udslag av rimnød, og behøver heller ikke skyldes påvirkning fra svensk; den er nemlig ganske almindelig i tidens danske sprog. Holberg-kenderen Hans Brix kunne ha slået op i ODS og ville der ha fundet ikke færre end otte Holberg-citater med stavemåden *Laab*, *Lob*; *lob* findes hos Moth, og Tøger Reenberg citeres for »Plancternes og Maanens *Lob*«; Thura har »hans Lives *Lob*«, og selve Brorson rimer frimodigt »Mod Himlen glade op ~ At ende vores *Lob*«! (Disse eksempler kan med lethed suppleres). Gammeldansk har formerne løp, lop o. l. ved siden av hinanden, og det lader til at der har eksisteret dobbeltformer længe (Stub har også »Løbet« nr. 53, 5°); Feilbergs jyske ordbog har formen låf, og fynsk (Stub?) har låw (se Brøndum-Nielsen: Gammeldansk Grammatik 1°, 333). Stub rimer i nr. 95 10 gange på »op«, 5 gange på »Krop«, 2 gange på »Haab« samt 1 gang på »Trop«, »Top« og »Hob«; vokalen i »Lob« har formentlig været som i »op«.

Jørgen Ottosen.

TIDLIGT KENDSKAB TIL HOLBERG

Ved bytinget i Ringkjøbing førtes 1735 en proces mellem forpagter Hans Nielsen Colding på Søgaard i Nysogn og byfogeden i Ringkjøbing. I et indlæg skriver forpagteren således om byfogeden (Ringkjøbing rådstuearkiv. Retsakter 1642–1859):

»Det befrygtes, at dend kongelig Naade og Embede, der er lagt paa ham, har giordt hans honieur [sic!] saa ambitionerit som Jeppes paa Bierget«.

Så tidligt som 13 år efter »Jeppe på Bjerget«s fremkomst kunne man altså, selv i en fjern krog af riget, forudsætte, at komedien var så velkendt, at en henvisning til dens hovedperson var tilstrækkelig til at karakterisere en mand.

Carl Lindberg Nielsen.

EN TEKSTRETTELSE FRA ST. ST. BLICHER SELV

Blichers novelle »Stodderkongen«, der kom i samlingen »Fem Noveller og to jyske Sange« 1844, indeholder en meningsløs sætning. S. 10 l. 17–18 (Saml. Skr. XXVII. 163) læses: »Cathinka vred, giver Pjotr ættaa han fen, Gan ikke kan lever«. I et eksemplar af bogen, som har været i Blichers hånd, er det meningsløse »han fen« overstreget, og i margenen udfor er skrevet *sau-*, men blækket er løbet ud i det limfattige trykpapir, og det er streget igen. Under teksten er et nyt *s* klattet ud, men tredje gang lykkes rettelsen *saufen*, hvorved der – med hjælp af Blichers fodnoter